

Željka Čorak

Srednja Evropa pod snijegom

»Lacković«, monografija crteža, priredio Božo Biškupić, izdanje Nacionalne i sveučilišne biblioteke, Zagreb 1985.

Svaka je knjiga Aladinova svjetiljka. Otvaranjem korica iz nje izlazi duh. Njegovi oblaci i pare začas oviju prostor čitanja i učine ga samostalnim planetom. Bez obzira što u knjizi piše (kakav duh iz nje izlazi), ona uvijek posjeduje tu predmetnu čaroliju koju ni jedan drugi medij ne može nadoknaditi. Korice se, naime, dadu otklopiti – čin prizivanja – zaklopiti – čin odlaganja – i ponovo otklopiti: čin uskrsavanja, ponavljanja čuda, stvarnog vraćanja nečega što je prošlo. Knjiga je na granici smrtnog i vječnog svijeta, nešto u čemu se čovjek najtemeljitiije premašio.

U oblikovanju te kutije, hraništa, uvijek su željeli sudjelovati oni koji su njezino čudo do nagona duboko razumijevali. Danas, kad se tako rijetko otklapa nešto što se jednom zaklopilo, i knjigu pogada tendencija jednokratnosti. Sekta onih koji respektiraju njezinu čudesnu i tajnu funkciju nije mnogobrojna, ali je to značajnija. A ako je kod nas itko biću knjige tako reći posvetio život, to je svakako Božo Biškupić. Monografija »Lacković« jest »kutija« s crtačkim djelom Ivana Lackovića Croate, na gotovo pet stotina stranica, sa stotinama i stotinama filigranski iscrtanih prizora. Ali je ona i monografija Biškupićeve sposobnosti da s lakoćom prevede neki opus, štoviše i neki život iz njegova stvarnog prostora u idealni, pravi, predodređeni prostor: među korice. Biškupić je neka vrsta svirača iz Hammelna za kojim bi sve krenulo u knjigu.

Tako je i u ovom slučaju krenuo ne samo Lacković, nego i impozantan broj značajnih likovnih kritičara i književnika koji su odjeknuli na Lackovićevo djelo: Jean-Pierre Bouvet, Mario De Micheli, Jean-Louis Depierris, Josip Depolo, Friedbert Ficker, Margherita Guidacci, Anatole Jakovsky, Philippe Roberts-Jones, Nevio Jori, Tonko Maroević, Jean-Dominique Rey, Pierre Seghers, Giuseppe Ungaretti, Giancarlo Vigorelli – uz uvodni tekst samog Bože Biškupića. Bilo bi se ovom zgodom teško posvetiti

razlikama i nijansama u njihovim pristupima, problemima što su pojedince motivirali. Svi su se, međutim, u istim korica-ma našli prepoznajući i priznajući jednu autentičnu (»izvornu«) likovnu veličinu što je skraćanim postupkom (preskačući etapu konvencionalnog školovanja, »naivna«, dakle, po provenijenciji) ušla među pojave na koje se oslanja po djelić definicije suvremene umjetnosti.

Sve je u knjizi izvanredno prikazano i objašnjeno. Najprije, s nekoliko oporih i sjetnih fotografija koje mijenjaju planove utvrđeno je da Lackovićev svijet doista postoji ili da barem može postojati. Nakon te apsolutije stvarnosti ostaje vjerodostojna bjelina na kojoj Lacković svojom prefinom paučinom bilježi najprije prostor, bez vremena, zatim ljušti taj prostor u maniristički izolirana svemirska otočja. Zanimljivo je da je više autora spominjalo kasnogotički žar Lackovićeva crteža. Manirizam sa svojim izoliranim prostornim mjehurima i izduženim proporcijama ližućih plamčaka rima je na taj kasni srednji vijek i neizbježna referenca osamljeničkom putu. Jer Lacković osamljeno putuje iz Podravine, koja bi mogla jamčiti izvjesnost kolektivnog predloška, prema neizvjesnijoj i univerzalnijoj poziciji. Ono što, nakon više monografija posvećenih istom autoru, kao novost donosi ova knjiga, jest treća rima na putu koji od bezvremena dolazi do povijesti: gotika-manirizam-secesija: u ciklusu »Evropa bez radosti« Lacković intuitivno sustiže srednjoevropsku, bečku, kasnosecesijsku ili ranoekspresionističku stilizaciju, onu, reklo bi se, okrutnu krhkost koja danas jednoga Schielea čini sudbinskim evropskim amblemom. U tom izvornom, organskom, osobno plaćenom, spontanom pridruživanju Srednjoj Evropi, u tom otkrivanju »vodenog znaka« na bijelom papiru i pustoj zemlji, posebna je novost i posebno teorijsko značenje ove nove Lackovićeve monografije u Biškupićevoj režiji. To je knjiga o kojoj je ovom zgodom premalo rečeno, ali je možda dovoljno ako se kaže da kutija ima dimenzije katedrale.